

Slovenija

Sistemi minimalnega dohodka

Študija nacionalnih politik

Vesna Leskošek

Martina Trbanc

Univerza v Ljubljani

Izključitev odgovornosti: To poročilo izraža stališča njegovih avtoric, ki niso nujno stališča Evropske komisije ali držav članic. Izvirni jezik poročila je angleščina.

April 2009

On behalf of the
European Commission
DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities

Povzetek

Minimalni dohodek je v Sloveniji določen kot cenzus za dodelitev denarnih prejemkov. Od 1. julija 2008 znaša osnovni znesek minimalnega dohodka 221,70 EUR. Čeprav Zakon o socialnem varstvu (ZSV) iz leta 2007 v enem od svojih členov določa, da se znesek minimalnega dohodka usklajuje z indeksom cen življenjskih potrebščin enkrat letno v mesecu januarju, se to leta 2009 ni zgodilo. Navedeni zakon je uvedel spremembe pogojev za pridobitev denarne socialne pomoči. Ne glede na pomanjkanje sredstev za preživljanje oseba ni upravičena do denarne socialne pomoči, če se ugotovi, da je brez teh sredstev po svoji krivdi. Denarna socialna pomoč se ne dodeli samski osebi ali družini, ki ima prihranke ali premoženje, ki presega višino 60 osnovnih zneskov minimalnega dohodka, in osebna vozila v vrednosti do višine 35 osnovnih zneskov minimalnega dohodka. Brezposelna oseba, ki je upravičena do denarne socialne pomoči, je v času prejemanja denarne socialne pomoči dolžna sprejeti vsako zaposlitev, delo po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, po treh mesecih prejemanja denarne socialne pomoči pa tudi primerno začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo, ki mu jo ponudi oziroma na katero ga napoti Zavod RS za zaposlovanje skladno s predpisi o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Po sprejetju zakona se je število prejemnikov denarne socialne pomoči zmanjšalo za skoraj 9 000, pri čemer je treba poudariti, da deloma zaradi povečane zaposlenosti.

O minimalnem dohodku se na splošno ne razpravlja, poleg tega pa ni strokovnih ali političnih dokumentov, ki bi ponudili analitične informacije o njem. Nekatere javne razprave o minimalnem dohodku se nanašajo predvsem na njegov znesek, ki je določen nizko. Namesto razprave o minimalnem dohodku poteka razprava o *socialnih transferjih* in izdatkih države za socialno varnost, zlasti v obdobju gospodarske krize. Sistemi minimalnega dohodka prispevajo k nekoliko nižji ravni revščine in nedvomno spodbujajo prejemnike k iskanju zaposlitve, saj je denarna socialna pomoč zelo kratkoročna rešitev posameznikovega socialnega položaja. Sistemi minimalnega dohodka ne morejo prispevati k zmanjšanju revščine, saj so zneski minimalnega dohodka precej nižji od praga tveganja revščine (ki je leta 2007 znašal 495 EUR na mesec). Za samsko osebo je lahko to edini dohodek in ne zadostuje za pokritje osnovnih izdatkov gospodinjstva. Družine brez dohodkov prav tako ne morejo preseči praga tveganja revščine (1 010 EUR na mesec), čeprav prejemajo druge denarne prejemke. Tudi neto minimalna plača (424 EUR) je nižja od praga tveganja revščine. Dodatni problem so pogoji za pridobitev denarnih prejemkov. Oseba, ki zaprosi za denarno socialno pomoč, je upravičena do nje le, če nima prihrankov ali nima skoraj nič premoženja, se pravi, da lahko za tako pomoč zaprosi le, kadar je blizu praga revščine ali v njej. Ker je minimalni dohodek nizek, prejemniki nimajo nobenih drugih sredstev za preživljanje. S tem je mogoče pojasniti tudi dolge čakalne vrste za pomoč pred uradi človekoljubnih in dobrodelnih organizacij.

Prejemniki denarne socialne pomoči so prednostna skupina nekaterih programov zaposlovanja in usposabljanja le, če so dolgotrajno brezposelni in denarno socialno pomoč v zadnjih 16 mesecih prejemajo najmanj 12 mesecev. Edini neposredni ukrep v zvezi z zaposlovanjem, namenjen dolgotrajno brezposelnim prejemnikom denarne socialne pomoči, so subvencije, ki jih prejmejo delodajalci za zaposlitev takih oseb (za nedoločen ali določen čas in s katerimi se spodbuja zaposlovanje težje zaposljivih oseb). Dolgotrajno brezposelni prejemniki denarne socialne pomoči so pogosto med udeleženci javnih del.

Posamezniki, ki prejemajo denarno socialno pomoč, lahko zahtevajo plačevanje dopolnilnega (prostovoljnega) zdravstvenega zavarovanja iz državnega proračuna in so oproščeni plačila prispevkov za otroško varstvo v javnih in zasebnih ustanovah, ki prejemajo javna sredstva. Prav tako so oproščeni plačevanja RTV-prispevka.

Vsebina

Povzetek	2
1. Kratak pregled in opis institucionalnega okvira sistemov minimalnega dohodka	6
1.1 Pogoji za upravičenost do denarne socialne pomoči z vidika starosti, državljanstva/stalnega prebivališča in socialno-ekonomskega statusa (zlasti zaposlitvenega statusa in dohodka)	6
1.2 Povezave z drugimi prejemki	7
1.3 Zneski prejemkov za različne posameznike in vrste gospodinjstev	11
1.4 Trajanje pravice	12
1.5 Pogoji za upravičenost	12
1.6 Upravne ureditve	15
2. Ocenjevanje sistemov minimalnega dohodka	16
2.1 Pokritost in prejemanje denarnih socialnih prejemkov	16
2.2 Ustreznost sistemov minimalnega dohodka	19
2.3 Učinkovitost sistemov minimalnih dohodkov za zmanjševanje revščine in na področju spodbud k iskanju zaposlitve ali dejavnikov, ki odvrčajo od njega	22
3. Povezava med sistemi minimalnega dohodka in drugima dvema stebroma strategije aktivnega vključevanja	23
3.1 Podpora prejemnikom minimalnega dohodka pri zaposlovanju in izobraževalnih programih	23
3.2 Podpora sistemom minimalnega dohodka glede dostopa do kakovostnih storitev	24
Viri	26

1 Kratak pregled in opis institucionalnega okvira sistemov minimalnega dohodka

Po *Zakonu o socialnem varstvu (ZSV)*¹ se z denarno socialno pomočjo upravičencem zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Šteje se, da je preživetje omogočeno, če so upravičeni osebi zagotovljeni dohodki, ki so po plačilu davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost v višini **minimalnega dohodka**. Od 1. julija 2008 znaša osnovni znesek minimalnega dohodka 221,70 EUR. Znesek ostaja v letu 2009 enak, čeprav 22. člen navedenega zakona določa, da se usklajuje enkrat letno, in sicer v mesecu januarju z indeksom cen življenjskih potrebščin za obdobje zadnjih 12 mesecev pred mesecem uskladitve, in se uporablja od prvega dne naslednjega meseca po uskladitvi. Leta 2009 je minister, pristojen za socialno varnost, odločil, da uskladitve ne bo, ker država zaradi gospodarske krize zmanjšuje javno porabo.

V 20. členu ZSV je določeno, da prejemniki socialne pomoči ne morejo biti v ugodnejšem socialnem položaju od oseb, ki si sredstva za preživetje zagotavljajo z delom ali na podlagi pravic iz dela².

1.1 Pogoji za upravičenost do denarne socialne pomoči z vidika starosti, državljanstva/stalnega prebivališča in socialno-ekonomskega statusa (zlasti zaposlitvenega statusa in dohodka)

Upravičenci po ZSV (5. členu) so državljani Republike Slovenije, ki imajo stalno prebivališče v Sloveniji, in tujci, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji.

Do denarne socialne pomoči so upravičene osebe, ki nimajo dohodkov ali pa so ti nižji od zgoraj navedenega zneska. Če dohodkov sploh nimajo, prejmejo navedeni znesek v celoti, sicer pa v višini razlike med lastnimi dohodki in navedenim zneskom.

Poleg tega cenzusa je pri presoji upravičenosti pomembno zlasti, ali ima posameznik oziroma družina premoženje, s katerim bi se lahko preživljal(-a), ali uveljavljal(-a) vse druge pravice (socialna pomoč je namreč zadnja v sistemu vseh pravic, ko so že bile izčrpane vse druge možnosti za preživetje) in ali je oseba sama aktivna pri reševanju svojega problema. Zadnje je pomembno zlasti za vse, ki lahko delajo in morajo biti zato prijavljeni na Zavodu RS za zaposlovanje, se vključevati v ponujene programe aktivne politike zaposlovanja ter biti tudi sami aktivni pri iskanju zaposlitve³.

¹ Uradni list RS, št. 3/2007. Na voljo: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=77822> 21.4.2009

² Zakon o socialnem varstvu ureja tudi denarno socialno pomoč in je bil v tem delu leta 2006 deloma spremenjen. Členi, ki se nanašajo na denarno socialno pomoč, se začnejo z 19. in končajo z 41. členom. V tem poročilu povzemamo najpomembnejše dele.

³ http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/ 21.4.2009

Do prejemkov so upravičene družine, ki jih sestavljajo naslednje osebe ali družinski člani (26. člen ZSV):

- zakonec oziroma oseba, ki živi z osebo, ki uveljavlja pravico do denarne socialne pomoči, najmanj eno leto v življenjski skupnosti, ki je po zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v pravnih posledicah izenačena z zakonsko zvezo;
- otroci osebe, ki uveljavlja pravico do denarne socialne pomoči, dokler jih je ta dolžna preživljati v skladu s predpisi, ki urejajo dolžnost preživljanja;
- pastorki osebe, ki uveljavlja pravico do denarne socialne pomoči, dokler ima ta z enim od njegovih staršev, ki je dolžan preživljati svojega otroka, sklenjeno zakonsko zvezo ali razmerje iz prve alineje tega odstavka;
- mladoletni vnuki, nečaki in bratje oziroma sestre osebe, ki uveljavlja pravico do denarne socialne pomoči, ali osebe iz prve alineje tega odstavka, če ta oseba preživlja svoje mladoletne vnuke, nečake ali brate oziroma sestre, ki so brez staršev.

Samska oseba je oseba, ki nima družinskih članov po ZSV.

Pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči oseb, ki živijo v registrirani istospolni partnerski skupnosti, se smiselno uporabljajo določbe 25.a, 26., 28., 28.a, 29. in 35. člena ZSV.

Dohodek iz kmetijske dejavnosti se šteje v lastni dohodek. V primerih starosti nad 63 let, bolezni, invalidnosti ali drugih osebnih lastnosti upravičene osebe, na katere upravičena oseba ni mogla vplivati oziroma jih ni mogla preprečiti in zaradi katerih kmetijsko oziroma gozdno zemljišče ni obdelovano, dohodka pa s prodajo ali oddajo v najem ali zakup Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije ali drugi pravni ali fizični osebi ni mogoče pridobiti, se šteje, da dohodka iz kmetijske dejavnosti ni oziroma ni bilo. Nezmožnost obdelovanja zemljišča do starosti 63 let ugotavlja invalidska komisija Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. Starost nad 63 let velja za utemeljen razlog uveljavljanja nezmožnosti obdelovanja zemljišča. Osebe, ki se ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo, niso dolžne iskati oziroma sprejeti zaposlitve, kadar kmetijska dejavnost zagotavlja doseganje minimalnega dohodka.

1.2 Povezave z drugimi prejemki

Izredna denarna socialna pomoč se lahko dodeli v izrednih okoliščinah. Dodeli se lahko tudi, kadar upravičena oseba sicer presega cenzus za dodelitev denarne socialne pomoči, a se je zaradi razlogov, na katere ni mogla vplivati, znašla v položaju materialne ogroženosti. Upravičena oseba je dolžna prejeta pomoč porabiti za namen, za katerega ji je bila dodeljena. Izredna denarna socialna pomoč se lahko dodeli v enkratnem znesku ali za obdobje.

Izredne okoliščine niso opredeljene vnaprej zaradi različnih okoliščin, v katerih se lahko znajde posameznik v življenju, na primer nenadna smrt, pogorelo stanovanje, izguba premoženja zaradi poplave in podobno. Okoliščine so lahko tudi manj usodne ali pretresljive, na primer nakup premoga za zimo ali šolskih potrebščin pred začetkom novega šolskega leta. O tem, ali bo oseba prejela izredno denarno socialno pomoč ali ne, odloči javni uslužbenec, ki prejme vlogo, v kateri mora vlagatelj natančno navesti, za kakšen namen potrebuje pomoč, in razlog, zakaj tega, kar potrebuje, ne more kupiti ali plačati z lastnim dohodkom. Predložiti mora račun z natančnim denarnim zneskom, v 15 dneh po prejetju pomoči pa dokazilo o porabi sredstev. Če tega ne stori

ali če prejeta pomoč porabi za kaj drugega, v naslednjih 18 mesecih ni upravičen do nobene vrste denarne socialne pomoči⁴.

Starševski dodatek je denarna pomoč staršem, kadar po rojstvu otroka ti niso upravičeni do starševskega nadomestila po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Mati ima pravico do starševskega dodatka 77 dni od rojstva otroka. Po 77. dnevu od rojstva otroka pa ima pravico do starševskega dodatka smiselno pod enakimi pogoji eden od staršev, o čemer se starša pisno dogovorita že pred uveljavljanjem pravice do starševskega dodatka. Oče ima v obdobju 77 dni od rojstva otroka pravico pod enakimi pogoji kot mati, če mati zapusti otroka, trajno ali začasno ni sposobna za samostojno življenje in delo (na podlagi mnenja pristojnega zdravnika) ali umre. V tem primeru se pravica skrajša za toliko dni, kolikor je otrok star, ko oče pridobi pravico do starševskega dodatka. Pravice do starševskega dodatka nima mati, oče ali druga oseba, ki prejema nadomestilo plače po navedenem in drugih zakonih oziroma delno plačilo za izgubljeni dohodek po navedenem zakonu. Pravice do starševskega dodatka tudi nima mati, katere zakonec oziroma zunajzakonski partner prejema nadomestilo za nego in varstvo otroka za istega otroka.

Mati lahko uveljavlja pravico do starševskega dodatka 30 dni pred predvidenim datumom poroda, vendar najpozneje 30 dni po rojstvu otroka. Oče uveljavlja pravico najpozneje 30 dni po nastanku dogodka, ki je razlog, da oče pridobi pravico. Če mati ali oče ne uveljavljata pravice v tem roku, pripada pravica do starševskega dodatka od prvega dne naslednjega meseca. Trajanje pravice se skrajša sorazmerno zamujenemu roku za uveljavljanje pravice.

Mesečni prejemek starševskega dodatka znaša od 1. julija 2008 188,90 EUR, pravica do njega pa traja 365 dni od rojstva otroka.

Pomoč ob rojstvu otroka je enkratni denarni prejemek, ki od 1. julija 2008 znaša 269,90 EUR in je namenjen nakupu opreme za novorojenca. Namesto denarnega prejema se lahko starši odločijo za opremo za novorojenca v enaki vrednosti. Otroški dodatek je dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka, kadar dohodek na družinskega člana ne presega 99 odstotkov povprečne plače v Republiki Sloveniji v preteklem koledarskem letu oziroma v predpreteklem koledarskem letu, če se otroški dodatek uveljavlja v januarju, februarju ali marcu. Pravico do otroškega dodatka ima eden od staršev oziroma druga oseba za otroka s prijavljenim prebivališčem v Republiki Sloveniji ali otrok, starejši od 18 let, ki je brez staršev ali ne živi s starši v skupnem gospodinjstvu, če tako na podlagi okoliščin odloči center za socialno delo, in sicer če ima prijavljeno prebivališče v Republiki Sloveniji in izpolnjuje druge pogoje, določene z zakonom.

⁴ <http://www.csd-lj-siska.si/prejemki/denarnePomoci.asp> 11. 5. 2009

Tabela 1: Od 1. julija 2008 znaša otroški dodatek na posameznega otroka mesečno v evrih:

Dohodek na družinskega člana v % povprečne plače RS	Znesek otroškega dodatka za posameznega otroka		
	1. otrok	2. otrok	3. in naslednji otrok
do 15 % do 192,72 EUR	110,41	121,45	132,50
nad 15 % do 25 % nad 192,72 EUR do 321,20 EUR	94,40	104,36	114,25
nad 25 % do 30 % nad 321,20 EUR do 385,44 EUR	71,95	80,41	88,85
nad 30 % do 35 % nad 385,44 EUR do 449,68 EUR	56,74	64,75	72,90
nad 35 % do 45 % nad 449,68 EUR do 578,16 EUR	46,40	54,15	61,85
nad 45 % do 55 % nad 578,16 EUR do 706,63 EUR	29,40	36,80	44,15
nad 55 % do 75 % nad 706,63 EUR do 963,59 EUR	22,05	29,40	36,80
nad 75 % do 99 % nad 963,59 EUR do 1.271,94 EUR	19,20	26,56	33,91

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve⁵

Pravica se lahko uveljavlja kadar koli do dopolnjenega 18. leta starosti otroka, za otroke, starejše od 18 let, pa le, če se šolajo, dokler imajo status učenca, dijaka, vajenca ali študenta, vendar najdlje do dopolnjenega 26. leta starosti.

Dodatek za veliko družino je letni prejemek, ki od 1. julija 2008 za družino s tremi otroki znaša 378,26 EUR, za družino s štirimi ali več otroki pa 461,29 EUR. Dodatek za veliko družino je letni prejemek, namenjen družinam s tremi ali več otroki, ki so mlajši od 18 let oziroma 26 let, če se šolajo in imajo status učenca, dijaka, vajenca ali študenta na dodiplomskem študiju. Pravico do dodatka za veliko družino ima eden od staršev, pod pogojem, da imajo eden od staršev in otroci skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji.

Dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, je mesečni prejemek, ki ga upravičena oseba prejema, dokler trajajo razlogi, oziroma do otrokovega 18. ali 26. leta starosti. Od 1. julija 2008 znaša dodatek za nego otroka 97,15 EUR, dodatek za nego otroka z resnimi težavami pri učenju ali težko gibalno oviranega otroka pa 194,35 EUR. Dodatek za nego otroka je denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in je namenjen kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi nege in varstva takega otroka. Pravico do dodatka za nego otroka ima eden od staršev, če je otrok državljan Republike Slovenije in ima v Republiki Sloveniji stalno prebivališče. Pravica se uveljavlja na podlagi mnenja zdravniške komisije. Pravice do dodatka za nego otroka nima eden od staršev za otroka, ki je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo.

Osebi, upravičeni do denarne socialne pomoči, ki zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti ni zmožna za delo in ji je za opravljanje osnovnih življenjskih potreb nujna pomoč druge osebe in ne prejema dodatka za tujo nego in pomoč po drugih predpisih, se denarna socialna pomoč poveča za **dodatek za pomoč in postrežbo**. Potrebo po nujni pomoči druge osebe ugotavlja invalidska komisija po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Višina dodatka za pomoč in postrežbo se določi v višini dodatka za pomoč in postrežbo, ki bi upravičeni osebi pripadal, če bi bila do njega upravičena po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

⁵ http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/ 21.4.2009

Varstveni dodatek je mesečna denarna dajatev iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se upravičeni osebi izplačuje skupaj s pokojnino. Namenjena je zagotovitvi večje materialne in socialne varnosti prejemnika nizke pokojnine, če ta za priznanje take pravice izpolnjuje predpisane pogoje.

Denarno nadomestilo za brezposelnost lahko pridobi brezposelna oseba, kateri pogodba o zaposlitvi ni prenehala po njeni krivdi ali volji in izpolnjuje pogoje, določene v *Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti*. Zavarovana oseba lahko uveljavi pravico do denarnega nadomestila, če (17.a, 17.b in 17.c člen)⁶:

- je bila pred nastankom brezposelnosti zavarovana za primer brezposelnosti in
- zanjo ni na voljo ustrezne zaposlitve.

Zavarovana oseba ohrani pravico do denarnega nadomestila, če:

- je na razpolago za zaposlitev;
- zanjo ni na voljo ustrezne zaposlitve;
- zanjo po treh mesecih upravičenosti do denarnega nadomestila ni na voljo primerne zaposlitve;
- aktivno išče zaposlitev;
- ni na voljo ustreznega programa aktivne politike zaposlovanja;
- prebiva v Republiki Sloveniji, razen če mednarodni akt ne določa drugače; v času, ko zavarovana oseba ne prebiva v Republiki Sloveniji, ji pravica do denarnega nadomestila miruje.

Brezposelna oseba je na razpolago za zaposlitev, če je dosegljiva zavodu za zaposlovanje vsak delovni dan tri ure dnevno na naslovu prebivališča ali na naslovu, za katerega se dogovori z zavodom. Čas dosegljivosti določi zavod.

Brezposelna oseba ima pravico biti odsotna zaradi osebnih razlogov ali zaradi drugega utemeljenega razloga do 18 delovnih dni v enem letu, o čemer se mora najmanj osem dni pred začetkom odsotnosti dogovoriti z zavodom, sicer se šteje, da ni na razpolago. Brezposelna oseba ima pravico biti tri dni odsotna z naslova, za katerega se je dogovorila z zavodom, v primeru smrti zakonca, staršev ali otrok. V teh primerih ali v primeru nenadne bolezni mora obvestiti zavod in mu predložiti ustrezno dokumentacijo v roku treh dni po prenehanju razloga za odsotnost.

V času vključitve v program aktivne politike zaposlovanja se šteje, da je brezposelna oseba na razpolago. Šteje se, da je brezposelna oseba na razpolago tudi, kadar je po napotilu ali s soglasjem zavoda odsotna zaradi opravljanja ustreznega ali primernega začasnega ali občasnega dela ali iskanja zaposlitve.

⁶ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?stevilka=4584&urlid=2006107> 21.4.2009

Čas trajanja pravice do prejemanja nadomestila za brezposelnost je odvisen od časa trajanja zavarovanja za primer brezposelnosti, ki ga ima sklenjenega zadevna oseba⁷. Povprečno mesečno število prejemnikov v letu 2009 (prvo trimesečje) je bilo 21 794⁸, število brezposelnih pa je marca 2009 znašalo 79 682.

Dodatek za najemnino: upravičenci do dodatka za najemnino so najemniki, ki izpolnjujejo dohodkovne cenzuse iz 121. člena *Stanovanjskega zakona* in druge premoženjske pogoje, če so najemniki:

- neprofitnih stanovanj;
- namenskih najemnih stanovanj do višine neprofitnih najemnin;
- bivalnih enot, namenjenih začasnemu reševanju stanovanjskih potreb socialno ogroženih oseb.

V skladu s 121. členom *Stanovanjskega zakona* je do subvencije upravičen najemnik, če njegov dohodek in dohodek oseb, ki so navedene v najemni pogodbi, ne presega višine njihovega minimalnega dohodka, povečanega za 30 odstotkov njihovega ugotovljenega dohodka in za znesek najemnine. Medtem ko vse navedene denarne prejeme financira država, pa stanovanjski dodatek financira občina. Dodatek ne sme presegati 80 odstotkov neprofitne najemnine in se izračuna na podlagi ustreznega števila kvadratnih metrov na osebo (1 oseba = 32 m²; 6 oseb = 85 m²). Zneski dodatka za najemnino se razlikujejo, število vseh dodatkov v državi pa ni znano, ker ni centralno vodene statistike.

1.3 Zneski prejemkov za različne posameznike in vrste gospodinjev

Višina denarne socialne pomoči za upravičence, ki nimajo lastnih dohodkov po Zakonu o socialnem varstvu (ZSV), se določi v višini minimalnega dohodka. Osnovni znesek minimalnega dohodka, določen v navedenem zakonu, se dvakrat na leto, in sicer januarja in julija⁹, uskladi z rastjo cen življenjskih potrebščin po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije.

Višina denarne socialne pomoči za druge upravičence se določi kot razlika med minimalnim dohodkom, ki pripada upravičeni osebi, in njenimi dohodki, ugotovljenimi na način, ki ga določa ZSV. Višina denarne socialne pomoči za družino se določi kot razlika med seštevkom minimalnih dohodkov, ki pripadajo posameznim upravičencem oziroma družinskim članom, in dohodki vseh družinskih članov.

Višina minimalnega dohodka za posameznega družinskega člana je v razmerju do osnovnega zneska minimalnega dohodka določena po naslednjih merilih:

- prva odrasla samska oseba v družini: 1
- vsaka naslednja odrasla oseba v družini: 0,7
- otrok do 18 let in polnoletni otrok, ki so ga starši dolžni preživljati zaradi rednega šolanja: 0,3.

Višina minimalnega dohodka za enostarševsko družino se poveča za 30 odstotkov osnovnega zneska minimalnega dohodka.

⁷ Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/05-245-MP.htm 21.4.2009

⁸ http://www.ess.gov.si/slo/dejavnost/statisticnipodatki/mesecneinformacije/2009/t09_slo09.xls 21.4.2009

⁹ 22. člen Zakona o socialnem varstvu določa, da se osnovni znesek minimalnega dohodka usklajuje enkrat letno v januarju.

Minimalni dohodek, do katerega je mogoče pridobiti denarno socialno pomoč, od 1. julija 2008 znaša:

- za samsko osebo in prvo odraslo osebo v družini: 221,70 EUR;
- za vsako naslednjo odraslo osebo v družini: 155,19 EUR;
- za otroka: 66,51 EUR;
- povišanje za enostarševsko družino: 66,51 EUR.

V lastni dohodek po ZSV se štejejo dediščine, darila, dohodki in prejemki, ki so viri dohodnine, ter vsi drugi dohodki in prejemki, čeprav niso obdavčljivi, prejeti doma oziroma v tujini, razen:

- dodatka za pomoč in postrežbo in drugih prejemkov za nego in pomoč;
- otroškega dodatka;
- dodatka za nego otroka;
- pomoči za opremo novorojenca;
- stroškov za prevoz na delo in prehrano med delom;
- štipendij in drugih prejemkov, ki so namenjeni ali omogočajo usposabljanje ali izobraževanje;
- sredstev, namenjenih odpravi posledic elementarne nesreče;
- denarne socialne pomoči po ZSV in po predpisih samoupravnih lokalnih skupnosti.

V lastni dohodek rejniške družine se šteje nagrada za otroka v rejništvu, ki jo prejema rejniška družina.

V lastni dohodek se štejejo tudi posredno ugotovljeni dohodki in prejemki, ki jih samska oseba oziroma družina ne izkazuje, pa se ugotovi, da v določeni višini plačuje za blago ali storitve, ki niso povezane s preživetjem, česar z ugotovljenim lastnim dohodkom ne bi zmogla..

Od lastnega dohodka se odštejejo izplačane preživnine v višini izvršljivega pravnega naslova.

1.4 Trajanje pravice

Denarna socialna pomoč se prvič dodeli za največ tri mesece in se lahko ponovno dodeli največ za šest mesecev (odvisno od okoliščin, ki jih presodi uradna oseba socialne službe). Ko ni mogoče pričakovati izboljšanja socialnega položaja upravičene osebe (starost nad 60 let, bolezen ali invalidnost), se lahko dodeli največ za obdobje enega leta. Upravičeni osebi nad 60 let in osebi, ki je trajno nezmožna za delo in je brez vsakršnih dohodkov oziroma prejemkov ter brez premoženja in nima nikogar, ki bi jo bil dolžan in sposoben preživljati, in živi doma, se dodeli trajna denarna socialna pomoč.

1.5 Pogoji za upravičenost

Do denarne socialne pomoči so upravičene osebe, ki si zase in za svoje družinske člane sredstev v višini minimalnega dohodka ne morejo zagotoviti iz razlogov, na katere niso mogle oziroma ne morejo vplivati, in so uveljavljale pravico do denarnih prejemkov po drugih predpisih in pravico do oprostitev in olajšav po ZSV ter izpolnjujejo druge pogoje po navedenem zakonu (21. člen).

Upravičena oseba je dolžna v roku 15 dni po prejemu pomoči predložiti pristojnemu centru za socialno delo dokazila o porabi sredstev. Če tega ne stori ali pa se iz dokazila ugotovi, da pomoč ni bila namensko porabljena, ni upravičena do enkratne izredne pomoči oziroma izredne pomoči 18 mesecev po mesecu prejema izredne denarne socialne pomoči.

Ne glede na pomanjkanje sredstev za preživljanje oseba ni upravičena do denarne socialne pomoči, če se ugotovi, da je brez teh sredstev po svoji krivdi.

Denarna socialna pomoč se ne dodeli samski osebi ali družini, ki ima prihranke ali premoženje, ki presega višino 60 osnovnih zneskov minimalnega dohodka. Kot premoženje se ne upošteva (23. člen):

- stanovanje, v katerem posameznik oziroma družina živi in ki ga predpisi o stanovanjskih razmerjih določajo kot primerno stanovanje;
- premoženje, ki daje dohodke, ki se po ZSV upoštevajo pri ugotavljanju lastnega dohodka;
- predmeti, ki so po predpisih o izvršbi in zavarovanju izvzeti iz izvršbe, razen gotovina iz 5. točke 79. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, 51/98, 72/98 – sklep US in 11/99 – odločba US), in
- osebno vozilo v vrednosti do višine 35 osnovnih zneskov minimalnega dohodka.

Način ugotavljanja prihrankov in premoženja po ZSV oziroma njegove vrednosti podrobneje predpiše minister, pristojen za socialno varstvo.

Do denarne socialne pomoči ni upravičena oseba, ki ne dosega minimalnega dohodka iz razlogov, na katere je mogla vplivati oziroma lahko vpliva, ali ki brez utemeljenih razlogov zavrača, se izogiba ali opušča aktivnosti, ki bi lahko oziroma lahko privedejo do zaposlitve oziroma do drugega načina izboljšanja socialnega položaja zanjo ali njene družinske člane.

Za razloge iz prejšnjega odstavka se štejejo zlasti (24. člen):

- prenehanje delovnega razmerja iz razlogov, zaradi katerih zavarovanci ne morejo uveljaviti pravice do denarnega nadomestila po predpisih o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, razen če gre za popolno nezmožnost za delo;
- razlogi, zaradi katerih pristojni organ za zaposlovanje osebo preneha voditi v evidenci brezposelnih oseb, razen razlogov iz prve, pete, šeste, sedme in osme alinee prvega odstavka 70. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti;
- neprijavljenost pri pristojnem organu za zaposlovanje, kadar bi se oseba po predpisih o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti lahko štela za brezposelno osebo;
- neutemeljena odklonitev primerne dela po podjemni pogodbi oziroma pogodbi o naročilu avtorskega dela ali primernega začasnega ali občasnega humanitarnega ali drugega podobnega dela;
- neutemeljena opustitev uveljavljanja pravice, ki bi vplivala na socialni položaj te osebe oziroma njenih družinskih članov;
- nepripravljenost za poziv k sklenitvi dogovora o preživljanju iz 34.a člena ZSV;
- zavrnitev sklenitve oziroma neizvrševanje pogodbe o aktivnem reševanju svoje socialne problematike;

- prestajanje zaporne kazni;
- izguba sredstev za preživljanje oziroma katerega koli dohodka, ne glede na to, ali se po ZSV šteje v lastni dohodek ali ne, iz razlogov, na katere je ta oseba sama vplivala.

Socialna služba lahko odloči, da se denarna socialna pomoč ne dodeli ali se dodeli v nižjem znesku samski osebi oziroma družini, za katero je mogoče sklepati, da ji je dohodek v višini minimalnega dohodka ali delno zagotovljen, ker (31. člen):

- ima prihranke, ki omogočajo preživetje, oziroma premoženje, ki ne dosega višine prihrankov oziroma vrednosti premoženja iz 23. člena ZSV;
- je najmanj 30 dni v bolnišnici ali drugi ustanovi, v kateri ji je zagotovljena celodnevna oskrba, in sama ni zavezana k plačilu ali je zavezana k delnemu plačilu stroškov;
- živi z osebami oziroma ji pri preživljanju pomagajo osebe, ki niso družinski člani po ZSV, ali je njeno preživetje zagotovljeno drugače.

Center za socialno delo pri tem upošteva osnovni namen denarne socialne pomoči tako, da od denarne socialne pomoči, ki bi pripadala samski osebi oziroma družini:

- v primeru prve alineje prejšnjega odstavka odšteje 1/3 prihrankov oziroma vrednosti premoženja;
- v primeru iz druge in tretje alineje prejšnjega odstavka odšteje mesečno vrednost osnovne oskrbe, ki jo ima zagotovljena upravičena oseba (bivanje, prehrana).

Brezposelna oseba, ki je upravičena do denarne socialne pomoči, je v času prejemanja denarne socialne pomoči dolžna sprejeti vsako zaposlitev, delo po podjemni pogodbi ali pogodbi o naročilu avtorskega dela, po treh mesecih prejemanja denarne socialne pomoči pa tudi primerno začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo, ki ji ga ponudi oziroma na katero jo napoti Zavod RS za zaposlovanje skladno s predpisi o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (36.b člen).

Primerno začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo iz 36.b člena ZSV so aktivnosti na področju nepridobitnih dejavnosti na delih, ki niso del rednega delovnega procesa in se izvajajo v splošno korist, da bi se izboljšala socialna integracija in zaposlitvene možnosti osebe, upravičene do denarne socialne pomoči, in so določene s programom ukrepov aktivne politike zaposlovanja. Delovna aktivnost se lahko izvaja v obsegu najmanj 8 ur tedensko in največ 56 ur mesečno.

Oseba iz 36.b člena ZSV, ki odkloni ali prekine ponujeno zaposlitev, primerno začasno ali občasno humanitarno ali drugo podobno delo iz 36.b člena ZSV, delo na podlagi podjemne pogodbe ali pogodbe o naročilu avtorskega dela, izgubi pravico do denarne socialne pomoči. V primeru iz prejšnjega odstavka upravičena oseba naslednjih 6 mesecev po mesecu izgube pravice do denarne socialne pomoči ni upravičena do denarne socialne pomoči.

1.6 Upravne ureditve

O upravičenosti do denarne socialne pomoči odločajo pristojne socialne službe, ki izdajo odločbo, zoper katero se upravičena oseba lahko pritoži na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Jeseni 2006 je bil sprejet *Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji*, ki se uporablja od januarja 2007 in je prinesel nekaj bistvenih novosti.¹⁰

- ohranjanje ravni dohodka materialno najšibkejših (ohranjena pravila usklajevanja);
- enoten koncept usklajevanja (rast cen in rast plač);
- enotno obdobje in periodika usklajevanja (januar, enkrat letno);
- večja preglednost sistema usklajevanja različnih socialnih transferjev;
- odpravljene nelogičnosti usklajevanja iz preteklosti;
- preprostejše načrtovanje odhodkov.

V okviru gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje Slovenije so bili med drugim predvideni tudi ukrepi za zagotovitev pravičnejšega in bolj stimulativnega sistema socialnih transferjev. Za to namen je bil v drugi polovici leta 2006 in prvi polovici leta 2007 pripravljen predlog *Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev* (zakon še ni bil sprejet). S predlogom zakona je povezana tudi vzpostavitev centralne evidence pravic iz javnih sredstev. Sprejetje zakona in povezava evidenc naj bi omogočila kakovostnejše in učinkovitejše odločanje o pravicah ter zmanjšanje administrativnih ovir, zlasti na strani centrov za socialno delo. Zakon naj bi uredil nekatere pogoje in postopek za pridobitev tistih pravic iz javnih sredstev, ki so odvisne od materialnega položaja družine (ne bi pa zajemal drugih socialnih transferjev, ki temeljijo na plačanih prispevkih). Vlada trdi, da v predlogu zakona predvidene rešitve predstavljajo poenostavitev sistema socialnih transferjev, odvisnih od materialnega položaja družine, njegovo večjo pravičnost, preglednost in učinkovitost ter manjšo možnost zlorab¹¹. Ker navedena načela niso razložena, ni mogoče vedeti, kaj je mišljeno z večjo pravičnostjo ali kakšne vrste zlorab naj bi zakon preprečeval in kdo naj bi bili tisti, ki zlorablajo.

¹⁰ http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/nap_soc_zascita_dop.pdf
23.4.2007

¹¹ Prav tam.

2. Ocenjevanje sistemov minimalnega dohodka

V znanstveni literaturi (raziskavah, ocenah, člankih, knjigah) je zelo malo podatkov o minimalnem dohodku. Zadnjo študijo o minimalnem dohodku je opravila ekonomistka prof. Nada Stropnik leta 1998, v kateri je primerjala sisteme minimalnega dohodka v Evropski uniji¹². Sicer pa o minimalnem dohodku, zajamčeni plači in minimalni plači potekajo debate.

Minimalni dohodek je denarni znesek, ki se upošteva kot cenzus, na podlagi katerega se ugotavlja upravičenost do socialnih prejemkov. Namesto razprave o minimalnem dohodku poteka razprava o *socialnih transferjih* in izdatkih države za socialno varnost, zlasti v obdobju gospodarske krize. Posledica tega je, kakor je uvodoma že omenjeno, da januarja 2009 minimalni dohodek ni bil usklajen z indeksom cen življenjskih potrebščin, čeprav 22. člen Zakona o socialnem varstvu določa, da je treba znesek minimalnega dohodka uskladiti enkrat na leto, in sicer januarja. Leta 2009 je minister, pristojen za socialno varnost, odločil, da uskladitve ne bo.

2.1 Pokritost in prejemanje denarnih socialnih prejemkov

S spremembo Zakona o socialnem varstvu iz leta 2006 se je omejil dostop do socialne pomoči. Sprejeti so bili obsežen seznam pogojujočih predpisov in bolj restriktivna merila, ki omejujejo upravičenost do prejemkov. Najvidnejše spremembe zdajšnjega Zakona o socialnem varstvu v primerjavi z istim zakonom iz leta 1992 so:

- Poudarek na odgovornosti posameznikov (po njihovih najboljših močeh), ki morajo zagotoviti sebi in svoji družini dostojen znesek za preživetje.
- Zakon določa, da prejemniki socialne pomoči ne morejo biti v ugodnejšem socialnem položaju od oseb, ki si sredstva za preživetje zagotavljajo z delom ali na podlagi pravic iz dela.
- Denarna socialna pomoč se ne dodeli samski osebi ali družini, ki ima prihranke ali premoženje, ki presega višino 60 osnovnih zneskov minimalnega dohodka (pri čemer je izključeno stanovanje, v katerem živi, in osebna vozila v vrednosti do višine 35 osnovnih zneskov minimalnega dohodka).
- Do denarne socialne pomoči ni upravičena oseba, ki ne dosega minimalnega dohodka iz razlogov, na katere je mogla vplivati oziroma lahko vpliva, ali ki brez utemeljenih razlogov zavrača, se izogiba ali opušča aktivnosti, ki bi lahko oziroma lahko privedejo do zaposlitve oziroma do drugega načina izboljšanja socialnega položaja zanjo ali njene družinske člane (razlogi so navedeni v 24. členu).
- Kadar je upravičena oseba v obdobju treh koledarskih mesecev pred vložitvijo vloge prejela dohodke iz naslova priložnostnega dela in občasne, neperiodične dohodke, se ti dohodki upoštevajo v višini, kolikor njihova vsota povprečno mesečno presega višino minimalnega dohodka, ki bi pripadal posamezni upravičeni osebi oziroma družinskemu članu, če ne bi imel(-a) drugih dohodkov.

¹² Stropnik Nada (1998), Zajamčeni minimalni dohodek in sistemi socialne varnosti v državah EU Ljubljana: Inštitut za ekonomska vprašanja.

- Osebe morajo svojim otrokom omogočiti študij, saj jih v nasprotnem primeru socialna služba lahko pozove, da sklenejo ali izvajajo dogovor ozirna sporazum o zagotavljanju preživetja.
- Bistvena razlika s prejšnjim Zakonom o socialnem varstvu je uvedba člena, ki določa delovne obveznosti prejemnikov denarne socialne pomoči. Te obveznosti v glavnem določajo štirje novi členi (ki so vključeni v prvi del poročila).
- Podrobneje je določena odgovornost socialnih služb, ki omogočajo socialne prejemke. Njihova naloga je nadzorovati in spremljati upravičenost prejemnikov do denarnih socialnih prejemkov v obdobju njihovega prejemanja.

Iz tabele 2 je razvidno, da se je po sprejetju tega zakona število prejemnikov denarnih socialnih prejemkov zmanjšalo za skoraj 9 000, pri čemer je treba poudariti, da deloma zaradi povečane zaposlenosti.

Tabela 2: Povprečno mesečno število prejemnikov* denarne socialne pomoči in povprečna višina denarne socialne pomoči

	2003	2004	2005	2006	2007
Denarna socialna pomoč – za obdobje					
Povprečno mesečno število prejemnikov					
Povprečna višina v EUR	47 800	54 367	55 696	52 910	43 197
	183	189	194	197	204
Trajna denarna socialna pomoč					
Povprečno mesečno število prejemnikov	452	464	472	468	446
Povprečna višina v EUR	180	189	195	200	206
Izredna denarna socialna pomoč – za obdobje					
Povprečno mesečno število prejemnikov					
Povprečna višina v EUR	817	996	1 074	1 171	821
	178	192	191	196	216
Izredna denarna socialna pomoč – enkratna					
Povprečno mesečno število prejemnikov					
Povprečna višina v EUR	2 729	3 447	3 735	3 513	2 794
	183	194	198	203	219

*Prejemniki so osebe, ki prejemajo denarno socialno pomoč zase ali za svoje družinske člane

Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/letopis/2008/10_08/10-14-08.htm 23.4.2009

Tabela 3. Število ukinjenih denarnih socialnih pomoči po krivdi prejemnikov

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
januar	1 181	1 662	1 999	2 220	2 229	2 381	6 908	6 631
februar	1 448	1 777	2 050	2 254	2 294	3 562	6 968	6 895
marec	1 441	1 806	2 106	2 224	2 261	4 760	6 857	7 089
april	1 477	1 790	2 162	2 097	2 283	5 864	6 627	
maj	1 503	1 756	2 080	2 121	2 176	6 471	6 565	
junij	1 474	1 778	2 064	2 040	2 231	6 726	6 454	
julij	1 436	1 792	2 066	2 063	2 164	7 153	6 460	
avgust	1 460	1 794	2 068	2 069	2 198	7 319	6 579	
september	1 498	1 803	2 137	2 138	2 135	7 257	6 589	
oktober	1 529	1 892	2 167	2 132	2 249	7 152	6 688	
november	1 580	1 916	2 122	2 122	2 302	7 090	6 671	
december	1 678	1 990	2 262	2 248	2 381	7 145	6 742	

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Na voljo (v slovenskem jeziku):

http://www.mdds.gov.si/si/statistika/denarna_socialna_pomoc/stevilo_ukinjenih_dsp_za_mesec/ 25.4.2009

Leta 2002 so bili prvič ugotovljeni primeri ukinitve denarnih socialnih prejemkov po krivdi prejemnikov. Število teh primerov se je še povečalo po sprejetju novega zakona v začetku leta

2007 (januar). O razlogih za prenehanje upravičenosti do denarne socialne pomoči ni podatkov. Velika razlika je tudi med številom nezaposlenih in številom prejemnikov, ki prvič prejmejo denarno socialno pomoč.

Tabela 4. Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec, ki so bili vlagatelju izplačane prvič

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
januar	3 317	7 216	7 693	6 110	5 212	3 635	2 735	1 958
februar	3 127	5 781	5 118	4 008	3 307	2 131	1 614	1 937
marec	2 687	5 681	4 393	3 505	2 748	1 651	1 363	2 464
april	2 466	5 845	4 569	3 222	2 599	1 816	1 290	
maj	1 922	5 282	4 193	3 061	2 381	1 477	1 175	
junij	1 764	4 631	3 788	2 769	2 186	1 428	1 013	
julij	1 559	4 004	3 101	2 421	1 810	1 299	868	
avgust	1 993	3 700	2 848	2 182	1 626	1 101	741	
september	2 714	3 419	2 767	2 293	1 413	997	689	
oktober	4 736	4 821	4 125	3 361	1 578	1 013	788	
november	7 255	7 722	6 537	5 580	3 346	2 494	1 977	
december	8 131	8 766	7 277	6 203	3 763	2 831	2 355	

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Na voljo:

http://www.mdds.gov.si/si/statistika/denarna_socialna_pomoc/stevilo_izplacanih_dsp_za_mesec_prvic/25.4.2009

Medtem ko se je marca 2009 število brezposelnih povečalo na 79 682 (23,9 odstotka več kot marca 2008¹³), število upravičencev, ki so prvič prejeli denarne socialne prejemke, ne narašča. Pravzaprav se je to število leta 2007 začelo zmanjševati. Statistika o brezposelnosti kaže, da je bilo povprečno število nadomestil za primer brezposelnosti v prvih treh mesecih 21 794¹⁴, kar je 5 000 več kot decembra 2008. Lahko pričakujemo, da se bo v naslednjih mesecih število prejemnikov denarnih socialnih prejemkov povečalo.

Od leta 2000 naprej so bile opravljene pretežno študije (Stropnik, Stanovnik 2001, Kump 2007) o socialnih transferjih, učinkovitosti in uspešnosti sistemov socialne varnosti, nobena od teh pa ni upoštevala prihodka. Rezultati teh študij kažejo, da denarni socialni prejemki zmanjšujejo raven revščine in so namenjeni osebam, ki tvegajo revščino. Nobena od teh študij ne navaja razlogov za neprejetje denarnih socialnih prejemkov in podatkov o skupini ljudi, ki so izključeni iz prejemanja denarne socialne pomoči.

Kersnik (2008) je objavila rezultate študije o denarnih socialnih prejemkih¹⁵: „Podatki se zbirajo v ločeni podatkovni zbirki, ki obsega vse denarne prejemke, ki jih Slovenija zagotavlja svojim prebivalcem iz državnega proračuna in občinskih proračunov ali iz skladov socialnih zavarovanj. Zbirka omogoča vpogled v sistem in daje osnovne informacije o vsakem posameznem prejemku. V letu 2007 so imeli prebivalci Slovenije pravico do 68 različnih denarnih prejemkov, kar je dva prejemka manj kot leta 2005. Dejansko pa so skupaj prejeli skupaj 2 234 737 denarnih prejemkov, kar je bilo 2,5 odstotka več kot leta 2004. Prejemke so upravičenci večinoma prejeli mesečno in v večini primerov je šlo za prejemke, pri katerih se ne preverja gmotni položaj, saj gre večinoma za prejemke na temelju socialnih zavarovanj. Za takšen obseg prejemkov je bilo v letu 2007 načrtovanih 4 940 095 tisoč EUR ali 14,73 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP). Glede na število prejemkov so na prvem mestu upokojeanci (45 odstotkov vseh denarnih prejemkov skupaj), sledijo jim starši (20,5 odstotka), invalidi (9,7 odstotka) in bolni (9,4 odstotka). Glede na sredstva pa je vrstni red nekoliko drugačen. Na prvem mestu so sicer še

¹³ <http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatistichniPodatki/2009/0309.htm> 27.4.2008

¹⁴ http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatistichniPodatki/MesecneInformacije/2009/T09_slo09.xls 27.4.2009.

¹⁵ http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/dz07-08.pdf 27.4.2009

vedno upokojenci (50,22 vseh sredstev za denarne prejemke), sledijo jim invalidi (15,37 odstotka), svojci (10,04 odstotka) in starši (9,99 odstotka).“ (prav tam: iii)

Razmerje med denarnimi prejemki, ki niso odvisni od dohodkov, in tistimi, ki so od njih odvisni, je 89 : 11. Prejemki, ki niso odvisni od dohodkov, so tisti, ki se izplačajo iz zavarovanja, pri čemer dohodki niso pogoj za njihovo upravičenost. 13,7 odstotka BDP je bilo porabljenega za prejemke, ki niso odvisni od dohodka, 1,66 pa za tiste, ki so od dohodka odvisni. Trenutno ne obstajajo politike, ki bi povečale prejetje denarnih socialnih prejemkov, odvisnih od dohodkov.

2.2 Ustreznost sistemov minimalnega dohodka

Podatki o stopnji izpostavljenosti tveganju revščine za leto 2007 (glej tabelo 11 v Prilogi) po intenzivnosti dela gospodinjstev kažejo, da so bila gospodinjstva brez zaposlenih članov v najslabšem položaju: 54,5 odstotka oseb v gospodinjstvih brez zaposlenih članov in z vzdrževanimi otroki in 30,6 odstotka oseb v gospodinjstvih brez zaposlenih članov in brez vzdrževanih otrok je živelo pod pragom tveganja revščine. Enako velja za 31,2 odstotka oseb v gospodinjstvih z otroki, kjer je zaposlenih manj kot polovica članov, in za 14,5 odstotka oseb v gospodinjstvih brez otrok, kjer je zaposlenih manj kot polovica članov¹⁶.

Primerjava stopnje izpostavljenosti tveganju revščine po najpogostejšem statusu aktivnosti osebe, stare od 18 let naprej, prav tako kaže pričakovane rezultate. Najnižja stopnja izpostavljenosti tveganju brezposelnosti je bila ugotovljena pri zaposlenih osebah, medtem ko je bila ta stopnja nad povprečjem ugotovljena pri neaktivnih osebah, pri čemer upokojenci niso vključeni. 35,9 odstotka nezaposlenih, 20,1 odstotka upokojenih žensk in 19,1 odstotka drugih nedejavnih oseb je živelo pod pragom tveganja revščine, med njimi je bilo tudi 16,3 odstotka samozaposlenih. Od vseh gospodinjstev so najslabše živela enočlanska gospodinjstva, saj je kar 39,4 odstotka v njih živečih oseb živelo pod pragom tveganja revščine. Med njimi so izstopale starejše ženske s stopnjo 47,1 odstotka. 28,6 odstotka ljudi v enostarševskem gospodinjstvu, 15,5 odstotka v dvostarševskem gospodinjstvu z vsaj tremi vzdrževanimi otroki in približno 12 odstotkov parov brez vzdrževanih otrok je prav tako živelo pod pragom tveganja revščine. Kar zadeva lastniški status, je 25,7 odstotka ljudi, živečih v najetih stanovanjih, živelo pod pragom tveganja revščine, medtem ko je bila stopnja izpostavljenosti tveganju revščine pri ljudeh, živečih v lastnih stanovanjih, pod povprečjem¹⁷.

V primerjavi z letom 2006 se je stopnja izpostavljenosti tveganju revščine zmanjšala pri skoraj vseh skupinah. Edina izjema so bili brezposelni, pri katerih se je stopnja izpostavljenosti tveganju revščine še zmanjšala za skoraj 3 odstotne točke, enostarševska gospodinjstva z vsaj enim vzdrževanim otrokom, pri katerih se je ta stopnja povečala za več kot 6 odstotnih točk, in najemniki, pri katerih se je stopnja povečala za skoraj 4 odstotne točke. Sicer pa te skupine ne predstavljajo več kot 7 odstotkov celotne strukture prebivalstva¹⁸.

Pri primerjavi podatkov o stopnji revščine s podatki o denarni socialni pomoči so bile ugotovljene nekatere razlike. Povečalo se je število izplačane socialne pomoči za upokojence, ki prejemajo pokojnino (2 549 decembra 2008 – največ od leta 2002); za osebe, ki prejemajo druge denarne prejemke na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (1 070 decembra 2008 – največ od leta 2002); za osebe, ki so postali invalidi pri delu (280 – največ od leta 2006, ko so

¹⁶ Statistika o dohodkih in življenjskih pogojih, SILC: http://www.stat.si/eng/novica_prikazi.aspx?id=2032 25. 4. 2009

¹⁷ Prav tam.

¹⁸ Prav tam.

bili prvič upoštevani v statistiki); za osebe, ki prejemajo preživnino, in za osebe, ki prejemajo različne starševske dodatke.

Kersnik trdi (2008: 9), da se najmanj denarnih prejemkov izplačuje kmetom, zlasti ostarelim. Zaradi Zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji in zaradi demografskih sprememb je prišlo do zmanjšanja odstotka denarne pomoči, dodeljene brezposelnim in kmetom (18,1 odstotka za posamezno skupino), vojnim veteranom (–15,5 odstotka), revnim (–11,5), žrtvam vojnega nasilja (–6,3) in upokojencem (–1,1 odstotka). Močno se je povečalo število žensk prejemnic denarne socialne pomoči. Decembra 2008 je bilo takih žensk v primerjavi z letom 2002 za 1/10 več.

Tabela 5. Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na spol vlagatelja

	Spol vlagatelja		
	moški (število/delež)	ženska (število/delež)	skupaj (število/delež)
januar 2002	16 135 (51,10)	15 442 (48,90)	31 577 (100)
julij 2002	20 142 (51,35)	19 082 (48,65)	39 224 (100)
junij 2003	25 358 (49,02)	26 373 (50,98)	51 731 (100)
december 2003	26 984 (46,73)	30 758 (53,27)	57 742 (100)
julij 2004	26 986 (46,47)	31 089 (53,35)	58 075 (100)
december 2004	28 391 (45,60)	33 865 (54,40)	62 256 (100)
julij 2005	27 329 (45,94)	32 159 (54,06)	59 488 (100)
december 2005	28 827 (45,82)	34 092 (54,18)	62 919 (100)
julij 2006	25 484 (44,95)	31 207 (55,05)	56 691 (100)
december 2006	24 079 (43,86)	30 821 (56,14)	54 900 (100)
julij 2007	19 696 (43,55)	25 529 (56,45)	45 225 (100)
december 2007	19 663 (43,80)	25 234 (56,20)	44 897 (100)
junij 2008	17 512 (44,70)	21 668 (55,30)	39 180 (100)
december 2008	18 249 (44,86)	22 434 (55,14)	40 683 (100)

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Na voljo:

http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/denarna_socialna_pomoc/stevilo_izplacanih_dsp_za_mesec_glede_na_spol_in_starost_vlagatelja/ 25.4.2009

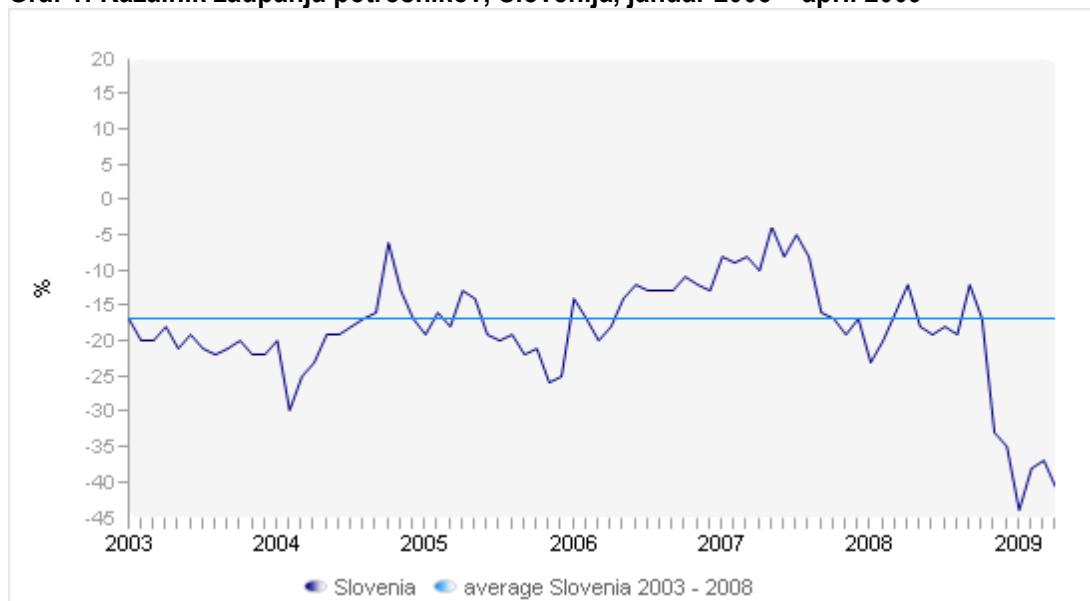
Glede na starost prejemnikov največji odstotek pripada starostni skupini med 27–45 (glej tabelo 6 v Prilogi). Podatki o brezdomcih, uporabnikih drog ali drugih rizičnih skupinah niso na voljo.

Stanje se je v zadnjih nekaj mesecih zaradi gospodarske krize spremenilo. Statistike in študije še ne odražajo teh sprememb, vendar kljub temu obstajajo podatki o povečanju revščine. Človekoljubne in dobrodelne organizacije poročajo, da se je število ljudi, ki potrebujejo hrano in oblačila, povečalo za 20 odstotkov. Zaloge teh organizacij so prazne in sredstva si morajo priskrbeti iz drugih virov¹⁹. Zaradi restriktivnih meril za dodeljevanje denarne socialne pomoči (brez prihrankov, ocena premoženja, prevozno sredstvo ne sme presegati vrednosti 35 minimalnih plač) najprej porabijo vse prihranke in prodajo vse premoženje, saj so šele tako upravičeni do denarnih prejemkov.

¹⁹ <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042254420> 22.4.2009

Kazalnik zaupanja potrošnikov se je aprila 2009 ponovno zmanjšal in dosegel drugo najnižjo stopnjo od začetka raziskave (marca 1996), ko se je po dveh mesecih najprej povečal; aprila je indeks kazal 29 odstotnih točk manj kot leto prej, v primerjavi s povprečjem prejšnjega leta pa je bil 20 odstotkov nižji. Kazalnik zaupanja potrošnikov je povprečen podatek, ki se pridobi na podlagi odgovorov na vprašanja o pričakovanem finančnem stanju gospodinjstva, pričakovanem splošnem ekonomskem stanju države, pričakovani brezposelnosti in predvidenih prihrankih v naslednjih 12 mesecih.

Graf 1: Kazalnik zaupanja potrošnikov, Slovenija, januar 2003 – april 2009

Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2291 23.4.2009

Znesek minimalnega dohodka je v takih okoliščinah zelo nizek, zlasti v primerjavi s potrošnjo gospodinjstev. Povprečna mesečna poraba gospodinjstev v Sloveniji je 1 700 EUR²⁰.

Minimalni dohodek znaša polovico neto minimalne plače. Minimalna plača je določena z Zakonom o določitvi minimalne plače (Uradni list RS, 114/2006 in 36/2008). Ta zakon²¹ določa postopek uskladitve minimalne plače, do katere so upravičene zaposlene osebe s polnim delovnim časom, znesek minimalne plače za delo, opravljeno med 1. avgustom 2006 in 31. julijem 2007, in zajamčeno minimalno plačo od 1. avgusta 2006 naprej. Minimalna plača se določa mesečno; nižji znesek se izplača samo osebam, zaposlenim za polovični delovni čas, in sorazmerno glede na čas opravljenega dela. (1. člen). Minimalna plača se poveča vsako leto s 1. avgustom glede na pričakovano letno povečanje cen življenjskih potrebščin, ki jih določi Vlada Republike Slovenije, in na podlagi katerih pripravi državni proračun. Znesek minimalne plače določi na podlagi zgoraj omenjene ocene in po posvetovanju s socialnimi partnerji minister, pristojen za delo, objavi pa se v Uradnem listu Republike Slovenije (2. člen).

²⁰ <http://www.primorski.it/stories/STA/20684/> 27. 4. 2009 Raziskavo je opravila avstrijska svetovalna družba Regio Plan

²¹ Zakon je dostopen na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/min_wage_act_npb_en.pdf 26.4.2009

Od 1. avgusta 2008 znaša minimalna plača 589,19 EUR (bruto; neto minimalna plača je 424²²), znesek zajamčene minimalne plače pa je enak kot je bil leta 2006 – 237,73 EUR. Sindikati poudarjajo, da je neto minimalna plača nižja od stopnje izpostavljenosti tveganju revščine²³, ki je leta 2007 za enočlansko gospodinjstvo znašala 495 EUR.

Minimalna plača se poveča vsako leto s 1. avgustom glede na pričakovano letno povečanje cen življenjskih potrebščin, ki jih določi Vlada Republike Slovenije in na podlagi katerih pripravi državno proračun. Znesek minimalne plače določi na podlagi zgoraj omenjene ocene in po posvetovanju s socialnimi partnerji minister, pristojen za delo, objavi pa se v Uradnem listu Republike Slovenije. (2. člen) Potekajo razprave o tem, ali povečati minimalno plačo in za koliko. Največ razprav poteka prav o minimalni plači, saj je to vprašanje za sindikate zelo pomembno. Ti namreč trdijo, da se revščina povečuje tudi med zaposlenimi, ker je minimalna plača nižja od stopnje izpostavljenosti tveganju revščine.

2.3 Učinkovitost sistemov minimalnih dohodkov za zmanjševanje revščine in na področju spodbud k iskanju zaposlitve ali dejavnikov, ki odvrtačajo od njega

Iz povedanega lahko sklepamo, da sistemi minimalnega dohodka prispevajo k nižji ravni revščine in nedvomno spodbujajo prejemnike k iskanju zaposlitve, saj je denarna socialna pomoč kratkoročna rešitev posameznikovega socialnega položaja. Sistemi minimalnega dohodka ne morejo prispevati k zmanjšanju revščine, saj so zneski minimalnega dohodka precej nižji od praga tveganja revščine (ki je leta 2007 znašal 495 EUR na mesec). Za samsko osebo je lahko denarna socialna pomoč edini dohodek in ne zadostuje za pokritje osnovnih izdatkov gospodinjstva. Družine brez dohodkov prav tako ne morejo preseči praga tveganja revščine (1 010 EUR na mesec), čeprav prejemajo druge denarne prejemke. Tudi neto minimalna plača (424 EUR) je nižja od praga tveganja revščine. Dodatni problem so pogoji za pridobitev denarnih prejemkov. Do denarne socialne pomoči so upravičene le osebe z zelo nizkimi prihranki in skoraj brez premoženja, kar pomeni, da lahko za tako pomoč zaprosijo le, kadar so blizu praga revščine ali v njej. Ker je minimalni dohodek nizek, prejemniki nimajo nobenih drugih sredstev za preživljanje. S tem je mogoče pojasniti tudi dolge čakalne vrste za pomoč pred uradi človekoljubnih in dobrodelnih organizacij.

Široke razprave potekajo o uvedbi univerzalnega temeljnega dohodka (UTD). Civilna družba močno podpira uvedbo UTD, ki bi nadomestil denarne prejemke in do katerega bi bil upravičen vsak državljan. Po vladnih informacijah se bo ta koncept upošteval in izvedle se bodo nekatere študije, na podlagi katerih bo mogoče oceniti možnosti za uvedbo UTD. Pred kratkim je minister za finance napovedal, da bo ta znesek znašal 500 EUR, vendar je to najverjetneje posledica nerazumevanja koncepta UTD.

²² http://www.siol.net/slovenija/novice/2008/10/minimalna_placa.aspx 26.4.2009

²³ Za prag tveganja revščine glej tabelo 11 Priloge 5.

3 Povezava med sistemi minimalnega dohodka in drugima dvema stebroma strategije aktivnega vključevanja

3.1 Podpora prejemnikom minimalnega dohodka pri zaposlovanju in izobraževalnih programih

Eden od pogojev za upravičenost do denarne socialne pomoči je, da mora posameznik, ki je sposoben za delo, aktivno iskati zaposlitev. To pomeni, da mora biti ta oseba na uradu za delo prijavljena kot brezposelna (in iskati zaposlitev). Brezposelna oseba se lahko vključi v različne programe aktivne politike zaposlovanja (APZ) glede na posameznikov zaposlitveni načrt (ki je sestavljeni in podpisan na prvem srečanju z zaposlitvenim svetovalcem).

Za brezposelne prejemnike denarne socialne pomoči ni na voljo posebnih zaposlitvenih in/ali izobraževalnih programov. So pa te osebe prednostna (ciljna) skupina nekaterih zaposlitvenih programov, če so dolgotrajno brezposelni in če dalj časa prejemajo denarno socialno pomoč. Kakor navajajo dokumenti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ), dolgotrajno brezposelne osebe, ki prejemajo denarno socialno pomoč in so v zadnjih 16 mesecih prejemale socialno pomoč vsaj 12 mesecev, veljajo za prednostno (ciljno) skupino v programih APZ (MDDSZ, 2009: 31). Edini program APZ (ki je določen v Zakonu o socialnem varstvu), ki je neposredno namenjen dolgotrajno brezposelnim prejemnikom denarne socialne pomoči, je subvencija delodajalcem pri zaposlovanju.

Obstajajo štiri skupine ukrepov APZ: (i) svetovanje in podpora pri iskanju zaposlitve, (ii) izobraževanje in usposabljanje, (iii) spodbude za zaposlovanje in samozaposlovanje in (iv) programi za povečanje socialne vključenosti; znotraj vsake skupine ukrepov so tudi programi, posebej namenjeni dolgotrajno brezposelnim (vključno z dolgotrajno brezposelnimi, ki prejemajo denarno socialno pomoč). Nekateri primeri programov, namenjenih dolgotrajno brezposelnim, so (MDDSZ, 2009: 17–24):

- Znotraj programov svetovanja in podpore za iskanje zaposlitve: informacije o poklicu in zaposlitvi, svetovanje in motivacija; podpora pri iskanju zaposlitve (individualna podpora osebam, ki so težje zaposljive – individualno svetujejo poklicni svetovalci – udeležba v klubih za iskanje zaposlitve, program Usposabljanje za vseživljenjsko uspešnost); razvoj in izvajanje novih oblik podpore.
- Znotraj programov izobraževanja in usposabljanja: usposabljanje na delovnem mestu (delodajalec lahko zagotovi usposabljanje brezposelne osebe – bodočega zaposlenega na stroške zavoda za zaposlovanje), delovni preizkus (delodajalec lahko preizkusi osebo pri delu za čas enega tedna do enega meseca, preden osebi ponudi pogodbo o zaposlitvi), usposabljanje v institucijah, programih formalnega izobraževanja slabo izobraženih brezposelnih.
- Znotraj programov spodbujanja zaposlovanja in samozaposlovanja: subvencije (delodajalcem) za zaposlovanje težje zaposljivih oseb, pomoč samozaposlenim in subvencije za samozaposlitev.
- Znotraj programov za povečanje socialne vključenosti: javna dela, spodbujanje zaposlenosti dolgotrajno brezposelnih oseb.

Podatki o številu brezposelnih prejemnikov denarne socialne pomoči, ki so bili vključeni v programe zaposlovanja in usposabljanja²⁴ niso na voljo kakor tudi ne ocene o učinkovitosti teh programov. Kot se zdi, so dolgotrajno brezposelni prejemniki denarne socialne pomoči pogosto med udeleženci javnih del.

Kot rečeno, so edini ukrep, neposredno namenjen spodbudi zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih prejemnikov denarne socialne pomoči, subvencije delodajalcem za zaposlovanje. Te subvencije so natančneje določene z Zakonom o socialnem varstvu (36.a člen) in v dokumentih o programih APZ. Delodajalec, ki zaposli dolgotrajno brezposelno osebo, ki je prejela denarno socialno pomoč vsaj 12 mesecev v zadnjih 16 mesecih, je upravičen do subvencije za zaposlitev težje zaposljive osebe. Subvencijo prejme za zaposlitev na podlagi pogodbe o zaposlitvi za določen ali nedoločen čas; subvencija se izplačuje mesečno (12 mesecev za zaposlitev za določen čas in 6 mesecev za zaposlitev za nedoločen čas). Če pogodba o zaposlitvi traja eno leto, je skupni znesek subvencije 3 350 EUR. Na voljo ni uradnih podatkov o tem, koliko dolgotrajno brezposelnih oseb, ki prejema denarno socialno pomoč, dobi zaposlitev na ta način, vendar je mogoče sklepati, da takih oseb ni veliko, saj se delodajalci izogibajo zaposlovanju težje zaposljivih oseb, čeprav prejmejo za to subvencije.

Nobenih ocen niso na voljo o izvajanju 36.b člena Zakona o socialnem varstvu, ki določa, da je brezposelna oseba, ki prejema denarno socialno pomoč (po treh mesecih prejemanja te pomoči), dolžna sprejeti vsako ustrezno delovno ponudbo (ki ji jo ponudi zavod za zaposlovanje), tudi kratkoročno pogodbeno delo ali ustrezno začasno ali priložnostno humanitarno delo (več o tem v točki 1.5 tega besedila). Izvajanje tega člena je v glavnem odvisno od presoje (diskrecijske pravice) svetovalcev zaposlitve v uradih za delo. Kot se zdi, se doslej priložnostna, humanitarna in podobna dela niso ponujala brezposelnim prejemnikom denarne socialne pomoči (zato to ostaja le ena od možnosti, predvidenih v socialni zakonodaji), ponujala pa so se začasna in občasna dela za plačilo, če so ta bila na voljo (v gospodarski krizi je takih del bistveno manj).

Leta 2008 je bilo za denarno socialno pomoč namenjenih skupaj 109,5 milijona EUR (za mesečne zneske glej tabelo 7 v Prilogi). Sredstva za izvajanje ukrepov APZ v letu 2008 so znašala 76 milijonov EUR, leta 2009 pa znašajo 315 milijonov EUR (zaradi intenzifikacije ukrepov APZv obdobju krize). Sredstva za transferje za brezposelnost znašajo 150 milijonov EUR (tiskovna konferenca MDDSZ, 14. aprila 2009)²⁵.

3.2 Podpora sistemom minimalnega dohodka glede dostopa do kakovostnih storitev

Skoraj vsi državljani imajo osnovno obvezno zdravstveno zavarovanje; prejemnikom denarne socialne pomoči se to zavarovanje krije iz državnega proračuna. Od leta 2008 (z začetkom veljavnosti v letu 2009) so prejemniki denarne socialne pomoči upravičeni do dopolnilnega (prostovoljnega) zdravstvenega zavarovanja, ki ga krije država (iz proračunskih sredstev). To pomeni, da jim ni treba plačevati za zdravstvene storitve, kadar obišejo zdravnika iz javne zdravstvene mreže ali zasebnega zdravnika z državno koncesijo. Kljub temu so čakalne dobe za obisk pri specialistu, zobozdravniku in podobno dolge in osebe, ki si to lahko privoščijo, plačajo obisk pri zasebnem specialistu, kjer ni čakalnih dob (po podatkih Urada za makroekonomske analize in razvoj se delež neposrednih izdatkov gospodinjstev za zdravstvene storitve povečuje –

²⁴ Kadar Zavod RS za zaposlovanje poroča o letnem izvajanju ukrepov APZ, predstavi skupne podatke o udeležencih, za nekatere programe pa udeležence po spolu, starosti, trajanju brezposelnosti.

²⁵ <http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12106/6040/>

UMAR, 2009b: 64). Iz tega lahko sklepamo, da je dostop do zdravstvenih storitev še vedno slabši za osebe z nižjimi dohodki.

Zakon o vrtcih določa, da so starši, ki so odvisni od denarne socialne pomoči, oproščeni prispevkov za otroško varstvo v javnih in zasebnih ustanovah, ki prejemajo javna sredstva. Nekateri starši se srečujejo s problemom pomanjkanja otroških varstvenih ustanov na lokalni ravni, v zadnjih letih pa tudi s problemom premajhnih zmogljivosti teh ustanov (prijav je več kot prostih mest).

Zakon o Radioteleviziji Slovenija določa, da so posamezniki in gospodinjstva, ki prejemajo denarno socialno pomoč (socialno občutljiva gospodinjstva) oproščeni plačila RTV-prispevka (ki se sicer zaračunava samodejno vsem gospodinjstvom, ki plačujejo elektriko).

Viri

UMAR – Urad za makroekonomske analize in razvoj (2009a): Ekonomsko ogledalo, marec 2009, št. 3, letn. XV:

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/eo/2009/eo0309n.pdf

UMAR – Urad za makroekonomske analize in razvoj (2009b): Poročilo o razvoju 2009:

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/POR2009.pdf

Kersnik Maja (2008), Denarni prejemki prebivalcev v javnem financiranju Slovenije. Elektronski vir: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/dz07-08.pdf

Kump Nataša, Stropnik Nada (2007), Sistem kazalnikov za ugotavljanje, ali se delo izplača: sistem „make work pay“ kazalnikov. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.

MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2009): Ukrepi države za spodbujanje zaposlovanja ter transferji in subvencije posameznikom in družinam. Gradivo, pripravljeno za razpravo v parlamentu, 8. aprila 2009.

Nacionalno poročilo o strategijah socialne zaščite in socialnega vključevanja za obdobje 2008–2010. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Stanovnik Tine, Stropnik Nada (2001), Doslednost in učinkovitost socialnih transferjev. Ljubljana: Inštitut za ekonomska vprašanja.

Stropnik Nada (1998), Zajamčeni minimalni dohodek in sistemi socialne varnosti v državah EU. Ljubljana: Inštitut za ekonomska vprašanja.

Zakonodaja

Zakona o socialnem varstvu, Uradni list RS, 3/2007.

Zakon o določitvi minimalne plače, Uradni list RS, 114/2006 (spremenjen leta 2008).

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, Uradni list RS, 110/2006 (spremenjen leta 2008).

Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji. Uradni list RS, 114/2006 (dvakrat spremenjen leta 2008).

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Uradni list RS, 107/2006.

Stanovanjski zakon, Uradni list RS, 69/2003.

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev

Spletni viri

<http://www.uradni-list.si/1/content?id=77822> 21.4.2009

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/ 21.4.2009

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/prezivnine/ 21.4.2009

http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/04_05156_sel_gib/01_05570_soc_ekon_znac_meddrz/0557000S_INFO.doc 21.4.2009

http://www.ess.gov.si/slo/dejavnost/statisticnipodatki/mesecneinformacije/2009/t09_slo09.xls
21.4.2009

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/nap_soc_zascita_dop_an_sep07.pdf 23.4.2007

<http://www.uradni-list.si/1/content?id=76216> 26.4.2009

http://www.siol.net/slovenija/novice/2008/10/minimalna_placa.aspx 26.4.2009

<http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042222733> 26.4.2009

<http://www.karitas.si/index.php> 24.4.2009

<http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12106/6040/> 25.4.2009

<http://www.rks.si/> 24.4.2009

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/apz_2007_2013.pdf 26.4.2009

Priloga – Statistika

Tabela 6. Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na starost vlagatelja

	Starost vlagatelja								SKUPAJ (št./delež)
	do 18 let (št./%)	18–21 let (št./%)	22–26 let (št./%)	27–45 let (št./%)	46–59 let (št./%)	60–64 let (št./%)	65–79 let (št./%)	80 + let (št./%)	
januar 2002	63 (0,20)	7 641 (24,20)	7 471 (23,66)	10 043 (31,80)	5 041 (15,96)	619 (1,96)	567 (1,80)	132 (0,42)	31 577 (100)
julij 2002	53 (0,14)	7 875 (20,08)	9 429 (24,04)	13 385 (34,12)	6 896 (17,58)	809 (2,06)	647 (1,65)	130 (0,33)	39 224 (100)
januar 2003	69 (0,15)	9 859 (21,47)	11 083 (24,13)	15 148 (32,99)	7 874 (17,15)	902 (1,96)	819 (1,78)	168 (0,37)	45 922 (100)
junij 2003	68 (0,10)	10 005 (19,34)	12 759 (24,66)	17 627 (34,07)	9 002 (17,40)	1 016 (1,96)	1 013 (1,96)	241 (0,47)	51 731 (100)
december 2003	70 (0,12)	11 897 (20,61)	14 520 (25,15)	19 101 (33,08)	9 690 (16,78)	1 105 (1,91)	1 096 (1,90)	263 (0,46)	57 742 (100)
julij 2004	40 (0,07)	9 983 (17,19)	15 061 (28,93)	20 309 (34,97)	10 213 (17,59)	1 128 (1,94)	1 059 (1,82)	282 (0,49)	58 075 (100)
december 2004	72 (0,12)	11 361 (18,25)	15 628 (25,10)	21 452 (34,46)	11 010 (17,69)	1 237 (1,99)	1 184 (1,90)	312 (0,50)	62 256 (100)
julij 2005	51 (0,09)	9 307 (15,65)	15 071 (25,33)	21 516 (36,17)	10 992 (18,48)	1 186 (1,99)	1 078 (1,81)	287 (0,48)	59 488 (100)
december 2005	62 (0,10)	10 445 (16,60)	15 360 (24,41)	22 416 (35,63)	11 843 (18,82)	1 228 (1,95)	1 249 (1,99)	316 (0,50)	62 919 (100)
julij 2006	50 (0,09)	7 511 (13,25)	13 605 (24,00)	21 565 (38,04)	11 419 (20,14)	1 141 (2,01)	1 083 (1,91)	317 (0,56)	56 691 (100)
december 2006	50 (0,09)	6 451 (11,75)	12 162 (22,15)	21 447 (39,07)	12 002 (21,86)	1 240 (2,26)	1 228 (2,24)	320 (0,58)	54 900 (100)
julij 2007	38 (0,08)	3 995 (8,83)	9 210 (20,36)	18 386 (40,65)	11 052 (24,44)	1 202 (2,66)	1 046 (2,31)	296 (0,65)	45 225 (100)
december 2007	42 (0,10)	4 037 (9,61)	8 293 (19,74)	18 032 (42,93)	8 648 (20,59)	1 361 (3,24)	1 248 (2,97)	345 (0,82)	42 006 (100)
junij 2008	40 (0,10)	2 931 (7,48)	6 683 (17,06)	16 034 (40,92)	10 740 (27,41)	1 309 (3,34)	1 131 (2,89)	312 (0,80)	39 180 (100)
december 2008	38 (0,09)	3 084 (7,58)	6 557 (16,12)	16 549 (40,68)	11 293 (27,76)	1 457 (3,58)	1 361 (3,35)	344 (0,85)	40 683 (100)

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Na voljo:

http://www.mdds.gov.si/si/statistika/denarna_socialna_pomoc/stevilo_izplacanih_dsp_za_mesec_glede_na_spol_in_starost_vlagatelja/ 25.4.2009

Tabela 7 Število izplačanih denarnih socialnih pomoči v mesecu, povprečna vrednost in sredstva za izplačilo

Mesec	Število izplačanih DSP	Povprečna vrednost (EUR)	Sredstva (EUR)
2009			
marec	44 638	224,74	10 031 944
februar	43 354	225,55	9 778 598
januar	39 921	227,10	9 065 927
2008			
december	41 359	227,96	9 428 079
november	40 644	231,22	9 397 664
oktober	38 594	233,47	9 010 378
september	38 038	231,04	8 788 363
avgust	37 777	240,11	9 070 804
julij	38 633	218,90	8 456 578
junij	39 914	218,09	8 704 915
maj	40 949	218,43	8 944 460
april	41 974	217,81	9 142 227
marec	43 641	218,40	9 531 398
februar	43 789	219,01	9 590 320
januar	43 393	217,60	9 442 490
2007			
december	46 087	208,86	9 625 892
november	44 242	209,52	9 269 796
oktober	42 467	210,39	8 934 820
september	44 151	207,83	9 176 041
avgust	44 488	207,26	9 220 518
julij	45 543	205,64	9 365 647
junij	47 878	204,50	9 790 911
maj	47 759	207,24	9 897 500
april	50 457	206,34	10 411 488
marec	51 748	208,51	10 789 782
februar	52 176	210,58	10 987 036
januar	52 751	209,79	11 066 763

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Na voljo:

http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/denarna_socialna_pomoc/stevilo_izplacanih_dsp_v_mesecu/ 25.4.2009

Tabela 8: Izdatki za socialne prejemke po področju socialne zaščite (tveganju), Slovenija, 2006

	Mio EUR							
	1996	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skupaj	2 723	4 365	4 938	5 510	5 823	6 182	6 470	6 894
Bolezen / zdravstveno varstvo	838	1 338	1 551	1 724	1 888	1 993	2 093	2 211
Invalidnost	232	394	431	471	482	507	552	583
Starost	1 202	1 887	2 154	2 462	2 520	2 678	2 741	2 613
Smrt hranitelja družine	54	86	93	100	99	103	129	515
Družina / otroci	231	402	441	471	502	535	556	590
Brezposelnost	116	186	182	173	179	193	211	209
Nastanitev	4	5
Druge oblike socialne izključenosti	50	71	87	108	153	174	184	168

Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1946 26.4.2009

Tabela 9: Izdatki sektorja država po namenih (% od BDP), Slovenija, 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Skupaj	46,7	47,6	46,3	46,4	45,8	45,3	44,5	42,4
Javna uprava	6,7	7,7	7,0	6,6	6,5	6,4	6,1	6,2
Obramba	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,5	1,3
Javni red in varnost	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,6	1,7	1,6
Ekonomske dejavnosti	5,2	4,3	4,4	4,8	4,1	4,0	3,9	4,0
Varstvo okolja	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4
Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5
Zdravstvo	6,4	6,7	6,6	6,5	6,2	6,1	6,0	5,9
Rekreacija, kultura in religija	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,1
Izobraževanje	6,3	6,4	6,3	6,4	6,3	6,4	6,3	5,8
Socialna zaščita	17,3	17,3	17,0	17,0	17,4	17,3	16,9	15,5

Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2120 26.4.2009

Tabela 10: Izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite, Slovenija, 2006

	Mio EUR							
	1996	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skupaj izdatki	2 783	4 481	5 062	5 644	5 959	6 322	6 612	7 057
Socialni prejemki	2 723	4 365	4 938	5 510	5 823	6 182	6 470	6 894
Denarni socialni prejemki	1 881	2 991	3 349	3 766	3 933	4 175	4 363	4 665
Socialni prejemki v naravi	842	1 374	1 589	1 744	1 890	2 007	2 107	2 229
Upravni stroški	50	96	107	118	118	126	133	152
Drugi izdatki	10	19	17	16	18	14	9	12
Skupaj viri financiranja	2 779	4 399	4 967	5 576	5 965	6 331	6 697	6 987
Socialni prispevki	1 971	2 915	3 272	3 704	3 979	4 227	4 495	4 744
Prispevki delodajalcev	902	1 187	1 318	1 482	1 616	1 710	1 828	1 897
Prispevki zavarovancev	1 068	1 728	1 954	2 221	2 364	2 517	2 667	2 847
Prispevki države	782	1 385	1 620	1 783	1 911	2 020	2 114	2 147
Drugi prejemki	27	99	75	90	75	84	89	96

Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1946 26.4.2009

Tabela 11: Osnovni kazalniki dohodka in revščine, Slovenija, 2007 – začasni podatki

	Dohodek brez dohodka v naravi ¹⁾	Dohodek z dohodkom v naravi
Prag tveganja revščine ²⁾ (EUR)	5 944	6 108
Prag tveganja revščine za gospodinjstvo dveh odraslih in dveh otrok ³⁾ (EUR)	12 482	12 826
Stopnja tveganja revščine (%)	11,5	11,0
Stopnja tveganja revščine pred socialnimi transferji, razen pokojnin (%)	23,1	22,8
Stopnja tveganja revščine pred vsemi socialnimi transferji (%)	39,7	39,2
Neenakost porazdelitve dohodka – razmerje kvintilnih razredov (80/20)	33	3,2
Neenakost porazdelitve dohodka – Ginijev količnik (%)	23,2	22,6

1) Vključen je tudi del dohodka v naravi: boniteta za uporabo službenega avtomobila v zasebne namene.

2) Letni prag za enočlansko gospodinjstvo.

3) Letni prag. Otroka sta mlajša od 14 let.

Vir: Statistični urad RS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2032 26.4.2009